

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XCI. [De legum diuersitate, in sex articulos diuisa.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

obligantur ad legem obseruandam, in quantum in eorum notitiam deuenit per alios, uel deuenire potest promulgatione facta.

AD TERTIVM Dicendum, quod promulgatio praeiens in futurum extenditur per firmitatem Scripturae, quae quodammodo semper eam promulgat. unde de* Isidorus dicit in 2. Etymologiarum, quod lex a legendo uocata est, quia scripta est.

C. 10. parum a princ.

Super questionis nonagesime prime articulo primo.

QV AESTIO XCI.

De legum diuersitate, in sex articulo s diuisa.

IN articulo primo quael nonagesime primae nihil aliud notandum occurrit, nisi quod ipsa prouidentia Dei, quae est ratio gubernationis reru, pro quanto est mensura, & regula obligatiua rerum omium in suos actus, & fines ad finem ultimum, legis rationem induit, quis legi subiecta non eodem modo ab illa regulentur, & obligentur: dum alia rationabiliter, ut intellectum habentia alia naturaliter, ut intellectu carentia subdantur.

DEINDE considerandum est de diuersitate legum. Et circa hoc quaeruntur sex.

- ¶ Primò, Vtrum sit aliqua lex aeterna.
- ¶ Secundò, Vtrum sit aliqua lex naturalis.
- ¶ Tertio, vtrum sit aliqua lex humana.
- ¶ Quarto, Vtrum sit aliqua lex diuina.
- ¶ Quintò, Vtrum sit una tantum uel plures.
- ¶ Sextò, Vtrum sit aliqua lex peccati.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sit aliqua lex aeterna.

inf. q. 93. ar. 4. pertinetum. & ar. 3. & 4. ca. 5. ad 3. & 4. d. 32. q. 1. ar. 1. & 3. contra ca. 5. & Ro. 8. 6.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non sit aliqua lex aeterna. Omnis enim lex aliquibus imponitur: sed non fuit ab aeterno, cui aliqua lex posset imponi, solus enim Deus fuit ab aeterno, ergo nulla lex est aeterna.

¶ 2. Prete. Promulgatio est de ratione legis: sed promulgatio non potuit esse ab aeterno, quia non erat ab aeterno, cui promulgaretur, ergo nulla lex potest esse aeterna.

¶ 3. Prat. Lex importat ordinem ad finem, sed nihil est aeternum quod ordinetur ad finem, solus enim ultimus finis est aeternus, ergo nulla lex est aeterna.

SED CONTRA est, quod* August. dicit in 1. de lib. arb. Lex, quae summa ratio nominatur, non potest cuiquam intelligenti non incommutabilis, aeternaque uideri.

RESPON. Dicendum, quod sicut* supra dictu est, nihil est aliud lex, quam dictamen practicae rationis in principe, qui gubernat aliquam communitatem perfectam. Manifestum est autem, supposito quod mundus diuina prouidentia regat, ut in i.* habitum est, quod tota coeas. Vniuersi gubernantur ratione diuina: & id. o ipsa ratione gubernationis rerum in Deo, sicut in principe uniuersitatis existens, legis habet rationem. Et quia diuina ratio nihil concipit ex tempore, sed habet aeternum conceptum, ut dicit Prouer. 8. inde est, quod huiusmodi legem oportet dicere aeternam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ea quae in seipsis non sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso cognita & praordinata, sicut illud Roma. 4. Qui uocat ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt. sic igitur aeternus diuinae legis conceptus habet rationem legis aeternae, secundum quod a Deo ordinatur ad gubernationem rerum ab ipso praecognitarum.

Ca. 6. parum a princ.

quael. prac.

p. q. 23. ar. 1. & 2.

AD SECVDVM dicendum, quod promulgatio & uerbo, & scripto, & utroque modo lex aeterna bet promulgationem ex parte Dei promulgantis: & Verbum diuinum est aeternum, & Scripturae ueritate est aeterna, sed ex parte creaturae audientis, aspicientis non potest esse promulgatio aeterna.

AD TERTIVM dicendum, quod lex importat ordinem ad finem actiue, in quantum, scilicet per eam ordinantur aliqua in finem: non autem passiuè, id est ipsa lex ordinetur ad finem, nisi per accidens in gubernante, cuius finis est extra ipsum, ad quem etiam esse est ut lex eius ordinetur: sed finis diuinae gubernationis est ipse Deus, nec eius lex est aliud ab ipsa: delex aeterna non ordinatur in alium finem.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit in nobis aliqua lex naturalis.

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur, quod non sit in nobis aliqua lex naturalis. Sufficiens enim homo gubernatur per legem aeternam. Dicit enim* Aug. in 1. de lib. arb. quod lex aeterna est, quae iustum est ut oia sint ordinatissima: sed natura non abudat in superfluis, sicut nec deficit in necessariis, ergo non est homini aliqua lex naturalis.

¶ 2. Prat. Per legem ordinatur homo in suis actibus ad finem, ut supra habitum est: sed ordinatio humanorum actuum ad finem non est per naturam, sicut accidit in creaturis irrationabilibus, quae solo appetitu naturali agunt propter finem: sed agit homo propter finem per rationem, & uoluntatem, ergo non est aliqua lex homini naturalis.

¶ 3. Prat. Quanto aliquis est liberior, tanto minus est sub lege: sed homo est liberior oibus alijs animalibus propter lib. arb. quod praeter alijs animalibus habet. cum igitur alia animalia non subdantur legi naturali, nec homo alicui legi naturali subdet.

SED CONTRA est, quod Rom. 2. super illud, Cum gentes quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt, dicit* glo. quod si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quilibet intelligit, & sibi conscius est quid sit bonu, & quid malum.

RESPON. Dicendum, quod sicut* supra dictu est, lex cum sit regula & mensura, dupliciter potest esse in aliquo. uno modo, sicut in regulato & mensurato: alio modo, sicut in regulato & mensurato: quia in quantum participat aliqd de regula, uel mensura, sic regularur, uel mensuratur. Vnde cum quae diuinae prouidentiae subdantur, a lege aeterna regulentur & mensurentur, ut ex* dictis patet, manifestum est, quod oia participant aequaliter legi aeternae, in quantum proprios actus, & fines. Inter cetera autem rationabilium excellentiori quodam modo diuinae prouidentiae iacet, in quantum & ipsa sit prouidentiae

Super Quael. 91. Artic. 1. & 2.

IN articulo primo quod homo gubernatur per legem aeternam, scilicet per naturam, non est aliud finis, quam aliquid bonum, quod est diuinae gubernationis in Deo: quae praedicta licet, per se non conclusionem per se, sed per se ad finem, sicut ad finem, si coniungantur, homo iustum ordinatur ad finem, cum supra dicitur, quod homo iustum est ut oia sint ordinatissima.

¶ 2. Prat. Quanto aliquis est liberior, tanto minus est sub lege: sed homo est liberior oibus alijs animalibus propter lib. arb. quod praeter alijs animalibus habet. cum igitur alia animalia non subdantur legi naturali, nec homo alicui legi naturali subdet. In respon. dicendum, quod si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quilibet intelligit, & sibi conscius est quid sit bonu, & quid malum.

si videri, & aliis pronis. Vnde & in ipsa participatur ratio aeterna, per quam habet naturalem inclinationem ad debitum actum, & finem. Et talis participatio legis aeternae in rationali creatura, lex naturalis dicitur. unde dicitur Psal. dixit: Sacrificatio sacrificium iustitiae, quasi quibusdam quarentibus, quae sunt iustitiae opera subiungit. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? cui quaestioni respondens dicit: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, quasi lumen rationis naturalis, quo discernimus quid sit bonum, & quid malum, quod pertinet ad naturalem legem, nihil aliud sit quam impressio diuini luminis in nobis. unde patet, quod lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis aeternae in rationali creatura.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si lex naturalis esset aliquid diuersum a lege aeterna, non autem est nisi quaedam participatio eius, ut * dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod omnis operatio rationis, & uoluntatis deriuatur in nobis ab eo quod est secundum naturam, ut * supra habitum est. Nam omnis ratiocinatio deriuatur a principiis naturaliter notis: & omnis appetitus eorum quae sunt ad finem, deriuatur a naturali appetitu ultimi finis; & sic etiam oportet quod prima directio actuum nostrorum ad finem, fiat per legem naturalem.

AD TERTIUM dicendum, quod etiam animalia irrationalia participant rationem aeternam suo modo, sicut & rationalis creatura: sed quia rationalis creatura participat eam intellectualiter, & rationaliter, ideo participatio legis aeternae in creatura rationali proprie lex uocatur. nam lex est aliquid rationis, ut * supra dictum est in creatura autem irrationali non participatur rationaliter, unde non potest dici lex, nisi per similitudinem.

ARTICVLVS III.

Utrum sit aliqua lex humana.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod non sit aliqua lex humana. Lex enim naturalis est participatio legis aeternae, ut * dictum est; sed per legem eternam omnia sunt ordinatissima, ut * Augustinus dicit in primo de lib. arb. ergo lex naturalis sufficit ad omnia humana ordinanda, non est ergo necessarium quod sit aliqua lex humana.

2^a Praet. Lex habet rationem mensurae, ut * dictum est: sed ratio humana non est mensura rerum, sed potius e conuerso, ut in decimo Meraphys. dicitur. ergo ex ratione humana nulla lex procedere potest.

3^a Praet. Mensura debet esse certissima, ut dicitur in 10. Metaph. sed dictamen humanae rationis de rebus gerendis est incertum, sicut illud Sap. 9. Cogitationes mortalium timidae, & incertae prouidentiae nostrae. ergo ex ratione humana nulla lex procedere potest.

SED CONTRA est, quod * Augustinus in primo de lib. arb. ponit duas leges, unam eternam: & aliam temporalem, quam dicit esse humanam.

RESPOND. Dicendum, quod sicut * supra dictum est, lex est quoddam dictamen practicae rationis. Similis autem processus esse inuenitur rationis practicae, & speculatiuae: utraque enim ex quibusdam principiis ad quoddam conclusionem procedit, ut * superius habitum est. Secundum hoc ergo dicendum est, quod sicut in ratione speculatiua ex principiis indemonstrabilibus naturaliter cognitis producuntur conclusiones diuersarum scientiarum, quarum cognitio non est nobis naturaliter indita, sed per industriam rationis inuenta: ita etiam ex preceptis legis naturalis, quasi ex quibusdam principiis communibus & indemonstrabilibus, necesse

est quod ratio humana procedat ad aliqua magis particulariter disponenda, & ista particulares dispositiones adinuenit secundum rationem humanam dicuntur leges humanae obseruatis aliis conditionibus, quae pertinent ad rationem legis, ut * supra dictum est. Vnde * Tullius dicit in sua Rhet. quod iurium iuris est a natura profectum, deinde quaedam in consuetudinem ex utilitate rationis uenerunt, postea res a natura profectas, & a consuetudine probatas legum metus, & religio sanxit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio humana non potest participare ad plenum dictamen rationis diuinae, sed suo modo & imperfecte. Et ideo sicut ex parte rationis speculatiuae per naturale participationem diuinae sapientiae inest nobis cognitio quorundam communiu principiorum, non autem cuiuslibet uentris propria cognitio, sicut in diuina sapientia continetur, ita etiam ex parte rationis practicae naturaliter homo participat legem aeternam secundum quaedam communia principia, non autem secundum particulares directiones singulorum, quae tamen in aeterna lege continentur, & ideo necesse est ulterius, quod ratio humana procedat ad particulares quaedam legum sanctiones.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio humana secundum se non est regula rerum, sed principia ei naturaliter indita, sunt regulae quaedam generales, & mensura omnium eorum quae sunt per hominem agenda, quorum ratio naturalis est regula, & mensura, licet non sit mensura eorum, quae sunt a natura.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio practica est circa operabilia, quae sunt singularia, & contingentia, non autem circa necessaria, sicut ratio speculatiua, & ideo leges humanae non possunt illam infallibilitatem habere, quam habent conclusiones demonstratiuae scientiarum. Nec oportet, quod omnis mensura sit omnimodo infallibilis, & certa, sed secundum quod est possibile in genere suo.

ARTICVLVS IIII.

Utrum fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam.

AD QUARTUM sic procedit. Videtur, quod non fuerit necessarium esse aliquam legem diuinam, quia, ut * dictum est, lex naturalis est quaedam participatio legis aeternae in nobis, sed lex aeterna est lex diuina, ut * dictum est. ergo non oportet quod praeter legem naturalem, & leges humanas abe deriuatas, sit aliqua alia lex diuina.

2^a Praet. Eccl. 15. dicitur, quod Deus dimisit hominem in manu consilii sui, consilium autem est actus rationis, ut * supra habitum est. ergo homo dimissus est gubernationi suae rationis, sed dictamen rationis humanae est lex humana, ut * dictum est. ergo non oportet quod homo alia lege diuina gubernetur.

3^a Praet. Natura humana est sufficientior irrationalibus creaturis, sed irrationales creature non habent aliquam legem diuinam praeter inclinationem naturalem eis inditam. ergo multo minus creatura rationalis debet habere aliquam legem diuinam praeter naturalem legem.

SED CONTRA est, quod Dauid expetit legem a Deo sibi poni, dicens 117. Psalm. Legem pone mihi, Domine, in uia iustificationum tuarum.

RESPOND. Dicendum, quod praeter legem naturalem, & legem humanam, necessarium fuit ad directionem humanae uitae habere legem diuinam, & hoc per quatuor rationes.

q. prac. per totam. Dullius li. 2. de inuent. in fol. 4. ante finem lib.

1. q. 7. art. 7. & 3. q. 60. ar. 5. ad 3. Et 3. d. 37. ar. 1. Et No. 8. h. Ar. 3. art. 1.

q. 4. art. 5. Art. prac.

rationes. Primò quidem, quia per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad ultimum finem, & siquidem homo ordinaretur tantum ad finem, qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directiuum ex parte rónis supra legem naturalem, & legem humanitus positam, quæ ab ea derivatur, sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humana, ut supra habitum est, ideo necessarium fuit, ut supra legem naturalem, & humanam dirigeretur etiam ad suum finem lege diuinitus data. Secundo, quia propter incertitudinē humani iudicii, præcipue de rebus contingentibus, & particularibus, contingit de actibus humanis diuersorum, esse diuersa iudicia, ex quibus etiam diuersæ & cõrariæ leges procedunt. Vt ergo homo absque omni dubitatione scire possit, quid ei sit agendum, & quid vitandum, necessarium fuit, ut in actibus propriis dirigeretur per legem diuinitus datam, de qua constat, quod non potest errare. Tertio, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest iudicare; iudicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent, & tamen ad perfectionem uirtutis requiritur, quod in utrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret lex diuina. Quarto, quia sicut Aug. dicit in 1. de lib. arb. Lex humana non potest omnia, quæ male sunt, punire, uel prohibere, quia dum auferre uellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conuersationem humanā. Vt ergo nullum malum improhiberetur, & impunitum remaneat, necessarium fuit superuenire legem diuinā, per quam omnia peccata prohibentur. Et iste quatuor causæ tanguntur in Psal. 18. ubi dicitur. Lex dñi immaculata, id est, nullam peccati turpitudinē permittens: Conuertens animas, quia non solum exteriores actus, sed etiam interiores dirigit: Testimonium dñi fidele, propter certitudinem ueritatis, & rectitudinis. Sapientiam præstans paruulis, in quantum ordinat hominem ad supernaturalem finem, & ditinum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per naturalem legem participatur lex æterna secundum proportionem capacitatis humanæ naturæ, sed oportet ut altiori modo dirigitur homo in ultimum finem supernaturalem, & ideo superadditur lex diuinitus data, per quā lex æterna participatur altiori modo.

AD SECUNDVM dicendum, quod consilium est inquisitio quedam, unde oportet quod procedat ex aliquibus principiis. Nec sufficit, quod procedat ex principiis naturaliter inditis, quæ sunt præcepta legis naturæ propter prædicta, sed oportet quod superaddantur quedam alia principia, scilicet præcepta legis diuinæ.

AD TERTIVM dicendum, quod creature irrationales non ordinantur ad altiorē finem, quod sit finis quod est proportionatum naturali uirtuti ipsarum: & ideo non est similis ratio.

¶ Super quæ stionis
91. arsculum quin-
tum.

ARTICVLVS V.

Utrum lex diuina sit una tantum.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur, quod lex diuina sit una tantum. Vnius enim regni est una lex, sed to

tum humanum genus comparatur ad Deum, sicut ad unum regem, secundum illud Psalm. 46. Rex omnis terre Deus est. ergo est una tantum lex diuina.

¶ 2. Preter. Lex omnis ordinatur ad finem, quem legislator intendit in eis, quibus legem fert: sed unum & idem est, quod Deus intendit in omnibus hominibus, secundum illud 1. ad Timot. 2. Vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. ergo una tantum est lex diuina.

¶ 3. Preter. Lex diuina propinquior esse uidetur æternæ quæ est una, quam lex naturalis, quæ reuelatio gratiæ, quam cognitio nature, lex naturalis est una omnium hominum. ergo magis lex diuina.

SED CONTRA est, quod Apосто. dicit ad Hebr. Translato sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: sed sacerdotium est duplex, ut ibidem dicitur scilicet sacerdotium Leuiticum, & sacerdotium Christi. ergo etiam duplex est lex diuina, scilicet uetus, & lex noua.

RESPON. Dicendum, quod sicut in primo dicitur, est distinctio est causa numeri. Dupliciter autem inuenitur aliqua distingui. Vno modo, sicut ea que omnino specie diuersa, ut equus & bos. Alio modo, sicut perfectum & imperfectum in eadem specie, sicut puer & uir: & hoc modo lex diuina distinguitur in legem ueterem, & legem nouam. de Apосто. ad Galat. 3. comparat statum ueteris statui puerili existenti sub pedagogo: statum nouæ legis comparat statui uiri perfecti, qui iam est sub pedagogo. Attenditur autem perfectio imperfectio legis secundum tria, quæ ad legem pertinent, ut supra dictum est. Primo enim ad bonum ad finem, ut supra dictum est: quod uidetur esse duplex. scilicet bonum sensibile, & terrenum: & bonum ordinatum directe lex uetus. Unde statim in principio legis inuitatur populus ad regnum celorum Chanæorum. Et iterum bonum intellectuale & cœlestis: & ad hoc ordinat lex noua. Unde Christus ad regnum celorum in suæ predicationis principio inuitauit dicens. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Matt. 4. & ideo dicitur in 4. contra Faustum, quod temporalium promissiones in testamento ueteri continentur, uetus appellatur: sed æternæ uitæ promissio ad ueterem testamentum. Secundo, ad legem pertinere rigere humanos actus secundum ordinem iustitiæ, quod etiam superabundat lex noua legi ueteri. Unde Nisi abundauerit iustitia uestra plusquam Scribæ & Pharisæorum, non intrabitis in regnum celorum: & ideo dicitur, quod lex uetus cohibet manus uia animi. Tertio, ad legem pertinere inducere homines ad obseruantias mandatorum, & hoc quidem uetus faciebat timore penarum; lex autem noua hoc per amorem, qui in cordibus nostris inuenitur per gratiam Christi. quæ in lege noua conseruatur in lege ueteri figurabatur: & ideo dicitur Aug. Adamantium Manichei discipulum, quod beatitudinis ferentia est legis & Euangelii, timor & amor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod siue in familia in domo alia mandata proponuntur, siue in adiutis: ita etiam unus rex Deus in uno suo regno

95. ar. 5.

Cap. 6. circa
finem, præci-
pue to. 1.

In 6. 107. 2. N articulo 5. sicut
1. Et Ga. 3. nec in quarto ni-
le. 2. hil occurrit scriben-
dam. In quæstion. si
quidem 107. in-
sertus patebunt si

legem dedit hominibus adhuc imperfectis existenti...

AD SECUNDVM dicendum, quod salus hominum non poterat esse nisi per Christum illud Actuum...

AD TERTIVM dicendum, quod lex naturalis dirigit hominem secundum quaedam praecepta communia...

ARTICVLVS VI.

Vtrum sit aliqua lex fomitis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod non sit aliqua lex fomitis. Dicit enim Isidorus in 2. Ethym. quod lex ratione consistit...

¶ 2. Præ. Omnis lex obligatoria est, ita quod qui eam non seruant, transgressores dicuntur...

¶ 3. Præ. Lex ordinatur ad bonum commune, ut sit pra habitum est: sed fomes non inclinatur ad bonum commune...

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Ro. 7. Video legem aliam in membris meis, repugnantem legi mentis mee...

RESPON. dicendum, quod sicut supra dictum est, Lex essentialiter inuenitur in regulante & mensurante...

¶ 1. Præ. Vtrum effectus legis sit facere homines bonos. ¶ 2. Præ. Lex non prodest homini...

A ut sic quodammodo bestiis assimilatur, quæ sensualitatis impetu feruntur, secundum illud Psal. 48. Homo in honore esset, non intellexit...

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de fomite secundum se considerato, prout inclinatur ad malum...

AD SECUNDVM dicendum, quod obiectio illa procedit de eo quod est lex quasi regula & mensura...

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa procedit de fomite quantum ad inclinationem propriam...

¶ 2. Præ. Omnis lex obligatoria est, ita quod qui eam non seruant, transgressores dicuntur...

QVAESTIO XCII.

De effectibus legis, in duos articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de effectibus legis.

ET CIRCA hoc quaeruntur duo.

¶ 1. Præ. Vtrum effectus legis sit facere homines bonos.

¶ 2. Præ. Vtrum effectus legis sit imperare, uetare, permittere, & punire, sicut legisperitus dicit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum effectus legis sit facere homines bonos.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod legis effectus non sit facere homines bonos. Homines enim sunt boni per uirtutem...

¶ 2. Præ. Lex non prodest homini...

In cor. ar.

In corp. ar. & q. 90. ar. 1

¶ Super questionis 92. articulum primum.

IN arti. r. quæst. 92. dubium occurrit circa rationem ex eo, quod aut falsum asseritur, aut intentum non infert...

Infr. ar. 2. ad 4. & 2. contra c. 11. 6. 2. & 3. & 4. & Ro. 10.

Ca. 6. in pri. in 8. 5. q. 55. ar. 4.